

Vartab
5. IV. 1940
mõneti
R. Kõrg

E. V.
TARTU OLIMPI
ÕIGUSTEADUSKURS
29 märts. 1940.
№ 392.
TARTU

TÕENDID KEHTIVAS
KRIMINAALPROTSESSIS

A 2666.

Hans Karolin,
matr. nr. 7281.

Tartu, 1940.
Lõpetanud 12.10.40
Hans Karolin

S i s u k o r d.

Sissejuhatus.

1. Kohtualuse seletus.
2. Tunnistaja öeldis.
3. Asjatundja arvamus.
4. Asitõend.
5. Kirjalik tõend.

teel või süütsuse otsuse tulemine. 2)
Nii siis tõendid moodustavad selle aluse, millele kohus rajab oma süü või süütsuse otsuse. Sellest järgneb, et kohtu tähtsaim ülesanne peitub

S i s s e j u h a t u s. kus ehk kohtunikud peavad tõendid hindama, mille tulemuseks on kohtuniku

Vahendid, millega kohus kindlaks teeb süüteo sündmuse, on tõendid. "Tõenditeks on kõik faktilised andmed ja oskurite arvamused, mis aitavad restaureerida süüteo sündmust." 1)

Kohus oma otsuse tegemisel teostab kolm protsessi:

- 1- kõikide kohtulikul uurimisel avastunud tõendite kokkuvõtet,
- 2- nende tõendite liigitamist mitteusaldusväärseiks ja usaldusväärseiks ja
- 3- usaldusväärseist tõenditest loogilisel

---

1) R. Räägo, "Kriminaalprotsessi õpperaamat", lhk. 209.

2) Kriminaalkohtupidamise seadustik kommentaaridega", lk. 249.

3) Kojitski, "Kurs ugolovnogo sudoproizvodstva", lk. 196.

teel süü või süütuse otsuse tuletamine. 2)

Nii siis tõendid moodustavad selle aluse, millele kohus rajab oma süü või süütuse otsuse. Sellest järgneb, et kohtu tähtsam ülesanne peitub psühholoogilises protsessis: kohus ehk kohtunikud peavad tõendid hindama, mille tulemuseks on kohtuniku veendumus, mis avaldub kohtu otsuses. Kuid see ei tähenda veel, et kohus saab otsustada süü või süütuse kohta oma heaksarvamise järgi.

Inkvisitsiooni protsessi ajajärgul seaduseandja määras seaduses ette kindlaks tõendite jõudu ja hindamist ennast. Nii oli siis seadusega kindlaks määratud, mis on tõendina lubatud, mis mitte; teatavaid fakte võis tõendada vaid teatavate tõenditega ja nende jõud oli kindlaks määratud.

Saksa XVIII sajandi kodeksid jagasid tõendeid kogunisti murdudeks, nii et oli tõendeid, millel oli $1/4$, $1/2$, $1/8$ jne. tõendi jõu. 3)

---

2) K. Matto, "Kriminaalkohtupidamise seadustik kommentaaridega", lk. 249.

3) Foinitski, "Kurs ugolovnago sudoproizvodstva", lk. 196.

Vene 1857.a. KKS jagas tõendeid kahte liiki, ühed olid täiuslikud, teised mitte. Täiuslik süütõend tõi enesega kaasa kohtualuse süüdimõistmise. Mittetäiuslik süütõend vabastas süüdimõistmisest, kuna aga mitu mittetäiuslikku süütõendit moodustasid ühe täiusliku tõendi ja kohtualust karistati. Kohtualuse süütunnustamine, siis kahe usaldusväärse tunnistaja kokkukõlas olev öeldis jne. moodustasid täiusliku tõendi, kuna ühe tunnistaja öeldis moodustas mittetäiusliku tõendi. Kuid siiski ema ehk isa öeldised lapse vastu moodustasid täiusliku tõendi. 4)

Ühesugustelt usaldusväärseist tunnistajaist tuli eelistada meestunnistajat naistunnistajale, tuntud isikut vähem tuntule, vaimulikku ilmalikule jne. 5)

Mittetäiusliku tõendi olemasolul võis kohus tarvitusele võtta puhastusvande. Kui kohtualune andis vande, kinnitades sellega oma süütust, siis

---

4) R. Räägo, op. cit. lk. 210 j.t.

5) R. Räägo, op. cit. lk. 211.

6)
tuli teda õigeks mõista.

Mainitud põhimõtetele rajatud tõendite hinnang nimetatakse vormiliste tõendite teooriaks.

Vormiliste tõendite teooria ja sellele rajatud seadustikud on käesoleval ajal oma jõu kaotanud. Maksvusele on pääsenud uued põhimõtted, mis annavad kohtunikule suurema vabaduse tõendite hindamisel. Tõendite jõud on seadustikkudes ette kindlaks määrata, nii et tõendite jõud on sõltuvusse viidud kohtuniku tõendite hinnanguga, mis peavad teda viima veendumisele, kas kohtualune on süüdi või süütu.

Kuid ka teooria, mis rajatud mainitud põhimõttele ja mis omale nimeks saanud "vaba tõendite teooria" ei olegi nii "vaba", sest ka käesoleva aja KKS-kud, mis rajatud mainitud teooriale, piiravad õige tunduvalt kohtunikkude tõendite hindamist. Kuid siiski "kohtunikule jääb ikkagi väga palju subjektiivsust, mis sageli takistavalt mõjub materiaalse tõepärasuse leidmisel. Seepärast kuulemegi

---

6) R. Räägo, op. cit. lk. 212.

hääli kriminaalprotsessis, mis toonitavad, et tõendite hindamine toimugu teaduslike meetoditega, s.o. et tõendite hindamine kohtuniku sisetunde järgi peaks maad andma rohkem objektiivsele - teaduslikule - alusele rajanevale tõendite hindamisele." 7)

Nii siis viibime praegu ülemineku ajajärgul, sest "segaprotsess oma vaba tõendite teooriaga hakkab aset andma teaduslikule kriminaalprotsessile" 8)

Meie kriminaalprotsess on rajatud tõendite vabahinnangu põhimõttele ehk "vabale tõendite hindamisele kohtuniku sisetunde järgi". 9) See printsiip on väljendatud meie KKS-kus § 531-es järgmiselt: "Kohtunikud peavad kohtualuse süü või süütuse määrama oma veende järgi, aluseks võttes kõigi kohtulikul uurimisel selgunud asjaolude kogumi kaalutluse."

See paragrahv on sisult muutmata üle võetud Vene Kriminaalkohtupidamise seadustikust (§ 766),

---

7) R. Räägo, op. cit. lk. 221.

8) R. Räägo, op. cit. lk. 221.

9) R. Räägo, op. cit. lk. 209.

seepärast on ka arusaadav, et meie käesoleva töö juures kasutame peaausjalikult Vene allikaid, kusjuures Vene õigusteadlaste KKS-ku kommentaarid omavad põhjapaneva tähtsuse. Tähtsamad Vene õigusteadlaste õpperaamatud on kasutamist leidnud, kusjuures domineerivate autoritena tuleks märkida Foinitskit ja Rozinit.

Peatudes üksikute tõendite juures püüame süveneda tõendite hinnangutesse, mis tehtud vormiliste tõendite teooria, kui ka vaba tõendite teooria alusel, kuna lõpuks tahaksime püüda ka leida neid pidepunkte, millised avavad uue tee objektiivsele, teaduslikule alusele rajanevale tõendite hindamisele.

Tõendeid võib liigitada järgmistesse kategooriatesse:

- 1- kohtualuse seletus,
- 2- tunnistaja öeldis,
- 3- asjatundja arvamus,
- 4- asitõend ja

5- kirjalik tõend" 10)

Mainitud järjekorras püüame ka käsitleda üksikuid tõendeid.

Kohtualuse võib kohtule seletust anda lähtudes kahest seisukohast. Esiteks, tema seletus võib puudutada teda ennast ja teiseks - ta võib puudutada kaassüüdlast kui see on olemas. Kohtualuse seletus, milline käib ta enese kohta, omab olulise tähtsuse kohtualuse süü tunnustamisel. Seletus, milline käib kaassüüdlaste kohta muutub sisuliselt tunnistaja tõeldiseks, kuigi vormiliselt teda selleks pidada ei saa. Kui määrano seletus on antud kaassüüdlaste kehjuks, siis on meil tegemist röödnaga, mis omab suure tähtsuse tõendina meie kriminaalprotsessis. Näiteks valetunnistajate vastatusele võtmise juures figureerib pesaagu alati isik, kelle kasuks on valetunnistus antud röödnaga tõttu peassüüdlaste olemas, teda peetakse

---

10) R. Räägo, op. cit. lk. 223.

teatame esiteks kohtualuse seletuse juures, mis puudutab teda ennast. Kohtualuse on ju see

1. Kohtualuse seletus.

Kohtualune võib kohtule seletust anda lähtudes kahest seisukohast. Esiteks, tema seletus võib puudutada teda ennast ja teiseks - ta võib puudutada kaassüüdlast kui see on olemas. Kohtualuse seletus, milline käib ta enese kohta, omab olulise tähtsuse kohtualuse süütunnustamisel. Seletus, milline käib kaassüüdlase kohta muutub sisuliselt tunnistaja öeldiseks, kuigi vormiliselt teda selleks pidada ei saa. Kuimsäärane seletus on antud kaassüüdlase kahjuks, siis on meil tegemist röönaga, mis omab suure tähtsuse tõendina meie kriminaalprotsessis. Näiteks valetunnistajate vastutusele võtmise juures figureerib peaaegu alati isik, kelle kasuks on valetunnistus antud, rööna tõttu peasüüdlase osas, teda peetakse ahvatlejaks.

Peatume esiteks kohtualuse seletuse juures, mis puudutab teda ennast. Kohtualune on ju see

isik, kes kõige lähemal seisab süüteo, mille ta ise korda saatnud. Tähendab sellest küljest ei saaks enesele ette kujutada täiuslikumat tõendit, kui see on kohtualuse seletus. Kuid teisest küljest on aga kohtualune kõige rohkem huvitatud tõe varjamises. Sarnane düalistlik olukord on loonud ennem inkvisitsiooni ja hiljem segaprotsessi.

On arusaadav, et inkvisitsiooniprotsess andis suure tähtsuse kohtualuse seletusele süütunnustamise osas. Süütunnustamine loeti täiuslikuks tõendiks ja nimetati koguni regina probationum'iks. 11)

Selle saavutamiseks oli lubatud varematel perioodidel koguni piinamine. 12)

Kuna inkvisitsiooniprotsess ei hinnanud tõendeid, vaid ainult neid konstateeris seaduses ettenähtud korras ja ulatuses ja sellele siis rajas oma otsuse, siis on arusaadav miks süütunnustamine pidi olema tähtsamaks tõendiks.

---

11) Foinitski, op. cit. lk. 270.

12) R. Räägo, op. cit. lk. 223.

Käesoleval ajal on süütunnustamine kaotanud oma erilise väärtuse. Kuid siiski näiteks Inglise-Ameerika kohtupraktis, just kohtualuse seletuse valdkonnas, on kaunis lähedal inkvisitsiooniprotsessi põhimõtetele, igal juhul lähemal kui Euroopa mandri oma. Kuid ka Euroopa mandri kriminaalprotsessi normistikud, tähendab ka meie oma, kannavad veel küllaldaselt inkvisitsiooniprotsessi jälgi.

Meie KKS § 452-ne ütleb, et "kui kohtualuse süütunnistus ei ärata kahtlust, siis võib kohus, toimetamata edaspidist uurimist, üle minna lõppvaidlustele".

Käesoleval juhul on ikkagi rohkem tegemist fakti konstateerimisega, kui süü või süütuse määramisega kohtunikkude veende järgi. Lause "kui kohtualuse süütunnistus ei ärata kahtlust" laseb oletada, et kohus siiski nagu ei pääseks tõendite hindamisest. Kuid milliseid tõendeid kohus siis peab hindama? Vististi eeluurimisel saadud + kohtualuse süütunnustamine. Kuid ka eeluurimisel

fikseeritud tõendid võivad olla ekslikud, seda enam, et nad ei ole mitte saadud vaidluse korras, vaid lihtsa konstateerimise teel, kusjuures uurija subjektiivne arusaamine mängib domineerivat osa. Seepärast süütunnustamine, kuigi ta ei ärata kahtlust, ei saa olla sarnaseks tõendiks, mis kõrvaldab kohtulikku uurimist.

Prof. R. Räägo kirjeldades kohtualuse seletust, mainib muuseas järgmist: "Kohtualune võib süütunnustuse anda mitmesugustel kõrvalistel kaalutlustel, näit. ta võib võtta omaks võõra süü kasusaamise otstarbel, või soovil päästa oma lähemat isikut, või koguni poliitilistel kaalutlustel. Sagedamini kalduvad võõrast süüd omaks võtma retsidivistid, kelle saatus karistuste koostamise tõttu vähe muutub. Lõpuks võib süütunnustamine olla ka arusaamatuse tulemuseks. Kohtualune on kohtus ärritatud ega saa sageli aru, milles ta end süüdi tunnistab. Näiteks võib kohtualune küsimusele kas ta tunnistab ennast süüdi tapmise katses, vas-

tata jaatavalt. Tegelikult on aga tegemist kehvastuse tekitamisega ja kohtualusel pole kunagi olnud tapmise taht. Teo koosseis ei ole aga üks ja sama, samuti ka mitte karistus.¹³⁾

Kõik mainitud juhtumid võivad sagedamini aset leida, kui süütunnustamine kõrvaldab kohtulikku uurimist. Kui 99 korda on süütunnustamise põhjal isikuid ilma kohtuliku uurimiseta, tõelvastavalt süüdi mõistetud ja kui vaid üks kord on langetatud ekslik otsus, et neid langetatud on, ei ole kahtlust, see asjaolu räägib alalise kohtuliku uurimise poolt.

Nii siis asjaolu, et süütunnustamine võib kõrvaldada kohtulikku uurimist, tuleb pidada inkvisitsiooniprotsessi jäänuseks, mis ei võimalda kohtunikkudele vabalt hinnata tõendeid, kuna neid puudulikult on kohtule esitatud.

Kui ühineda Ferri arvamisega, et meie seisame kriminaalprotsessi arengus neljanda protses-

---

13) R. Räägo, op. cit. lk. 223.

sivormi lävel ja et segaprotsess oma vaba tõendite teooriaga hakkab aset andma teaduslikule kriminaalprotsessile ¹⁴⁾, siis võime ka loota, et kohtualuse süütunnustamine tulevases protsessis ei kõrvalda enam kohtulikku uurimist.

Nagu mainisime, võib kohtualuse seletus muuta ^{ud} sisuliselt tunnistaja öeldiseks, kui see seletus käib kaassüüdlase kohta. Selle küsimuse juures meie tahaksimegi nüüd peatuda.

Olulisemaks küsimuseks kriminaalprotsessis jääb ikkagi veel küsimus, kas rööñ võib ehk saab olla tõendiks?

Kunagi ei tohiks ei vormiliselt ega ka sisuliselt kohtualuse seletus olla tunnistaja öeldiseks ja seepärast ei saa teda ka asetada tunnistaja protsessuaalsesse seisukorda. ¹⁵⁾

Juba asjaolu, et kohtualusele on lubatud tõe varjamine, ei luba rööñnale vaadata kui tunnis-

---

14) R. Räägo, op. cit. lk. 221.

15) Vladimirov "Utšenie o dokazatelstvah" lk.281.

taja öeldisele. Meie KrS § 141 karistab vaid valetunnistust, mis andnud tunnistaja, asjatundja, tõlk või ümbruselanik, kunagi aga kaebealust valetunnistuse andmise eest. ¹⁶⁾ Kuna KrS paragrahvi laiendavalt tõlgendada ei saa, siis peaks olema selge, et röönajat ei või viia tunnistaja mõiste alla.

Nii siis lähtudes loogilisest arusaamisest, ei saaks rööñ iseenesest üldse olla tõendiks ja kui teda ka selleks pidada, siis ta peaks olema mitteusaldusväärseks tõendiks, millele ei saaks rajada õigeksmõistvat kui ka süüdimõistvat kohtuotsust.

Kuid meie kriminaalkohtupidamise seadustiku järele ja nimelt §§ 452, 454, 458 põhjal loetakse kohtualuse seletused, kuhu kuulub ka rööñ, tõenditeks, milliseid kohus peab hindama ja milliseid ta võib kohtuotsuse aluseks võtta. ¹⁷⁾

---

16) R. Räägo, op. cit. lk. 235.

17) Matto, op. cit. lk. 251.

Riigikohus on seletanud, et rööna kui tõendit peab kohus eriti ettevaatlikult hindama ja oma otsuse aluseks võtma vaid siis, kui ta ei ärata mingit kahtlust ka kui see osutab kohtulikul uurimisel kooskõlas olevaks teiste asjaoludega. 18)

On selge, et Riigikohus püüab rööna tähtsust iseseisva tõendina vähendada, kui ta tegelikult on meie kriminaalkohtupidamise seadustiku järgi. Kuid mis tähendab ehk kuidas tuleb aru saada Riigikohtu seletuses leiduva lause "kui see osutub kohtulikul uurimisel kooskõlas olevaks teiste asjaoludega".

Näiteks, kui meil on tegemist kahe süüalusega ja kui üks nendest on varem karistatud ja teine mitte, ja kui see mittekaristatud kahtualune röönab karistatud kahtualust siis on selge, et röön võib pääseda maksvusele. Iga karistatud isiku suhtes on igal kodanikul ja ka igal kohtunikul teatud eel-

---

18) RkhK Nr. 35 - 1925.a.

arvamine. Sest kui meie teame, et isik on kord karistatud varguse eest, siis tekib meisse veene, et ta võib varastada ka edaspidi. Iseäranis kohus kokkupuutudes kohtualusega, keda ta esmakordselt näeb ja tunneb vaid pealiskaudse kohtuakti lehitsemise kaudu, ei pääse mainitud eelarvamisest. Loomulik, et sarnane eelarvamine mõjutab rööna hinnangut röönatava kahjuks. Kuid "röön osutub nüüd kooskõlas olevaks teiste asjaoludega", röönatakse ju varast, kes ennem varastanud. Sarnast kooskõla nõuab Riigikohus.

Arvestades sarnaste võimalustega tuleb kõrgesti hinnata, kui Inglise kohtu praksis ei loe asjasse puutuvaks faktiks ega luba sellest järeldust teha kohtualuse kahjuks ega kasuks:

1- et kohtualune on varemini juba samalalal kirjalikult dilise süüteo sooritanud;

2- ei või toetuda sellele, et tunnistajana kohtusse väljakutsumata isik olevat midagi väljaspool kohut tõendanud (ka kuulujutt);

- 3- et keegi isik on arvamusel mingi fakti olemasolu kohta (väljaarvatud oskur);
- 4- et kohtualuse iseloom on säärane, mis võimaldab või ei võimalda temal antud süüteo sooritamist. 19)

Kuid teisest küljest on Inglismaal 1898.a. "Evidenc Act'i" põhjal kohtualune asetatud tunnistaja seisukorda. Kohtualune võetakse vandele ja koguni annab seletusi mitte süüpingilt, vaid tunnistajate kohalt. Kui kohtualune on valet tunnistanud, siis võetakse teda vastutusele valetunnistuse andmise eest nagu tunnistajatki.

Mainitud asjaolu lähendab Inglise kriminaalprotsessi maksimaalselt inkvisitsiooni protsessile.

Kokkuvõttes kõike öeldut kohtualuse seletuse suhtes peaks ütleva, et kohtualuse seletus olgu ta kirjalik ehk vahenditult antud isiklikult kohtule,

---

19) Rozin "Ugolovnoje sudoproisvodstvo" lhk. 387
ja R. Räägo, op. cit. lhk. 213.

kui ta üldse võib tõend olla, siis on ta tõend, mis kuulub mitteusaldusväärsete liiki ja ei võiks üldse tulla arvesse kohtuotsuse tegemisel. Ideaalne seisukord oleks saavutatud, kui kohtualune saaks jääda passiivseks subjektiks terve protsessi vältel, nagu see ka aset leidis Inglise kriminaalprotsessis kuni 1898. aastani.

Käesoleval vaba tõendite teooria õitseajal, kusjuures kohtuotsused võivad kannatada kohtuniku subjektiivsuse all, peavad kohtualuse seletused, kui neid võtta tõenditena, suurendama kohtuniku eksimusi tõendite hinnangu juures.

Lõpetame selle peatüki prof. R. Räägo sõnadega: "Vaatomata naiivsusele on vormiliste tõendite teorial oma suur mõte. Ta tahtis vabastada kohut kohtuniku subjektiivsusest ja rajada kohtuotsust objektiivsemalt kindlamale alusele. See on tähelepanu-vääriv soov, mis ei ole võõras kaasajale. Võiks öelda, et see on ka tänapäeva protsessi moodsamaid nõudmisi. Ka tänapäeva protsessi teooria juurdleb küsimuse kallal, kuidas kõrvaldada kohust kohtuniku subjektiivsus ja sellel rajanevad

eksimused. Siht, mille poole püüdis vormiliste tõendite teooria aegne protsess ja püüab tänapäeva protsess, on üks, lahkumineku on vahendites, mida kasutasid ja kasutavad mõlemad protsessid. Võib öelda veel rohkem: palju neist reegleist, mis sõnaselgelt olid väljendust leidnud vormiliste tõendite teooriale rajatud kriminaalprotsessi seadustikus, leiavad tänapäevalgi kasutamist tegelikul kohtumõistmisel, olgugi et sõnaselged reeglid ise on kaotatud. Näiteks suhtub kaasaegne kriminaalkohus suurema ettevootusega kaudtõenditesse ja röönasse.²⁰⁾

---

20) R. Räägo, op. cit. lhk. 212.

21) R. Räägo, op. cit. lk. 227.

22) R. Räägo, op. cit. lk. 240.

23) Feldstein, "Lektii po srolovnomy sudoproizvodstva" lk. 277.

2. Tunnistaja öeldis.

"Tunnistaja öeldise all mõistame seletust sündmusest, mida annab isik, kes seda sündmust on oma meeltega tajunud". 21)

"Tunnistaja öeldis on alati kuulunud tähtsamate tõendite liiki, kuulub sinna ka praegu sellel lihtsal põhjusel, et ta on kõige sagedamini esinev tõend. Kuigi ta kvantiteedilt kuulub kõige sagedamini kohtus esinevate tõendite liiki, siis kvaliteedilt ei ole ta seda mitte." 22)

Teine arvamus on, et kõige tähtsama tõendite grupi oma väärtuse poolest, moodustavad tunnistajate öeldised. Nad moodustavad kaasaegses protsessis vundamendi ehk aluse, millele baseerub kohtuotsus. See vundament võib kõigutatud saada vaid siis, kui leitakse uusi teid, millised võiksid viia tõepärasuse leidmisele, faktide objektiivse uurimise kaudu. 23)

21) R. Räägo, op. cit. lk. 227.

22) R. Räägo, op. cit. lk. 240.

23) Feldstein, "Lektsii po ugolovnomu sudoproisvodstvu" lk. 277.

Nii siis toodud arvamused peavad küll tähtsamateks tõenditeks tunnistajate öeldised, kuid selle juures leiavad ka, et tunnistajate öeldised ei saa siiski olla kvaliteedilt täiuslikkudeks tõenditeks kohtuotsuse tegemisel.

Eksperimentaalne psühholoogia ja ka kohtukogemused on kõigutanud usku tunnistaja öeldise täpsusse. Sellest tuleb järeldada, et sarnasel juhul ka kohtuniku vaba tõendite hinnang ei suuda alati tõepärasust haarata, mis omakorda ei saa mõjutamata jätta kohtualuse kvaliteeti.

Teisest küljest, kohtunik hinnates tunnistaja öeldise jõudu, peab jõudma otsusele:

- 1- kas võib tunnistaja kõiki seda teada mida ta seletab,
- 2- kas tema seletus vastab tõe ja
- 3- kas tunnistaja üldse tahab tõtt rääkida.²⁴⁾

Kuid need nõudmised eeldavad ju, et kohtunik peaks ennem jõudma selgusele tunnistaja isiku omapäras ja alles siis hindama öeldist. Sellest aru-

---

24) Slutševski, "Utšebnik russkago ugolovnogo protsesssa" lk. 415.

saamisest lähtudes oleks loogiline nõuda kohtus tunnistaja ekspertiisi. Erandjuhtumitel on see teostatav ja ka teostatud, kuid see on teostamata suuremal arvul kõikides kohtutes, tähendab absoluutses mõttes. ²⁵⁾ Nii siis kohtualuse kvaliteet kannatab ka selle all, et kohtunik ei suuda haarata tõepärasust seepärast, et ta ei ole psühholoog.

Prof. R. Räägo leiab sellest seisukorrast väljapääsu kui "nõuda kohtunikult katselise ja kohtupsühholoogia tundmist. Omades neid teadmisi, suudab kohtunik oskuriteta hinnata tunnistajat. Seda hindamist peab võtma aga ikka relatiivselt. Ka parima kohtuniku juures jäävad tunnistaja öeldisele omaseks suured puudused; öeldis jääb ikka ebatäpsete tõendite liiki, mis vajab hoolikat kontrolli n.n. objektiivsemate tõendite abil". ²⁶⁾

Seda rasket probleemi püüab prof. Saarmann ületada "Presumeerimise" teel.

---

25) R. Räägo, op. cit. lk. 240.

26) R. Räägo, op. cit. lk. 240.

Ta ütleb: "Tõenduste hindamine, teine protsess sisulise kohtuotsuse tegemisel, on psühholoogiline toiming. Siin presumeeritakse, et juhul, kui tõendus on KKS-kus lubatud ja seadusepäraselt tajutud, need ka objektiivselt tõeale vastavad. Seepärast ei või nõuda kohtunikult, et tema eriti fikseeris otsuses tõenduste usaldusväärust, vaid ainult ära märgiks, millised tõendused on tema veende järgi mitteusaldusväärased." 27)

Kuid prof. Saarman ise tunnistab kohtuniku jõuetust, kui ta ütleb, et "Ratsionaalselt ära seletada (sõnades), mispärast nimelt üks tõendus tundub mitte usaldusväärseks, on võimatu ja iga katse mitteusaldusväärust põhistada peab, asja iseloomu tõttu, ebaõnnestama". 28)

Prof. Saarmanni mõttekäiguga ei saa nõustuda. Õigusteaduse, kui ka kohtupraksise ülesanne ja siht seisab selles, et kaasaaidata kõiki meie kriminaalprotsessis puuduste kõrvaldamiseks. Tuleb leida abinõusid, milledega meie pääseksime tõepärasusele lähemale. Kui meie ütleme, et kohtunik baseerudes vaba tõendite teooriale, mis meid ju maksev, ei suuda

27) Matto, op. cit. lk. 250

28) Matto, op. cit. lk. 250

alati läheneda tõeale vaid temal on tarvis objektiivsemaid abinõusid, kui see on tunnistaja öeldis isenesest - siis juba sarnase konstateerimisega oleme jõudnud mitu sammu edasi. See arusamine sunnib meid otsima teid, mis võiksid meid otsitavale tõeale lähemale viia.

Kui meie aga ütleme, et tõendite usaldusväärsust üldse ei saa põhistada ja tuleb leppida presumtsiooniga, et kui tõendid on seadusega lubatud ja seadusepäraselt tajutud, siis on nad ka objektiivselt tõeale vastavad - siis tähendab sarnane järeldus tagurpidimine ^{ku} teaduses kui ka kohtupraktises. Sarnaselt presumeeriti inkvisitsiooniprotsessi ajajärgul. "Vastupidi - kohtunikult peab nõudma maksimumalset pingutust tõendi usaldus- või mitteusaldusväärsuse põhistamisel." ²⁹⁾ Ja see on võimalik. Kui tunnistaja öeldis ei vääri usaldust, siis peab olema kohtunikul põhjus, mis teda viinud selle veendele.

---

29) R. Räägo, op. cit. lhk. 220.

30) R. Räägo, op. cit. lk. 229.

Loomulikult, kui meie rajame usalduse küsimuse kohtualuse välimusele (ta on sümpaatne ehk mitte), siis on küll raske enesele aruanda, miks meisse on tekkinud veene, et meie ei usalda kohtualust, ja veel raskem on seda põhjustada paberil. Ja seda juhtub sageli.

Mis puutub tunnistaja öeldisse vormilisest küljest, siis ütleme, et meie KKS-ku järele on iga isik kohustatud tunnistajana

- 1- ilmuma kutse peale kohtuvõimude jüurde,
- 2- andma vande, peale seaduses lubatud juhtumite ja
- 3- andma öeldise, jällegi peale seaduses loendatud juhtumite. 30)

Meie ei hakka siinkohal üksikasjalikumalt peatuma tunnistaja õiguste ja kohustuste juures kohtus, nad on täpselt ettenähtud meie KKS-kus, märgime vaid seda, et apellatsioonikohtus, peasjalikult kohtukojas on kohtualuse palvel tunnistajate üleküülamine raskendatud, võrreldes Vene kohtupraktisega.

---

30) R. Räägo, op. cit. lk. 229.

Meie KKS-tik § 603-das ütleb: "Kohtukojal on õigus kutsuda omal algatusel tunnistajaid ja asjatundjaid Kohtukotta täiendavaks ülekuulamiseks, kui ta peab selle tarvilikuks. Samuti võib Kohtukoda kohtualuse ilmumise teha sunduslikuks ja kutsuda neid tunnistajaid, kes jäid ilmumata Ringkonnakohtusse.

Poolte palved tunnistajate ja asjatundjate uuestikutsumise kohta tuleb rahuldada ainult siis, kui Ringkonnakohtus on palve jätnud ebaõigelt tagajärjeta või kui tunnistaja või asjatundja on kutse peale jäänud Ringkonnakohtusse ilmumata või kui Kohtukoda arvestades palve põhjendusi, leiab, et Ringkonnakohtu poolt ülekuulatud tunnistaja või asjatundja uuesti ülekuulamine on olulise tähtsusega."

V. KKS § 879¹ alusel pidi Kohtupalat välja kutsuma kõik need Rahukogus ülekuulatud tunnistajad, keda pooled aga palusid uuesti välja kutsuda. Seadus ei nõudnud pooltelt isegi põhjendust, miks neid vaja väljakutsuda. Kohtupalat võis keelduda tunnistajaid väljakutsumast ainult juhul kui selleks

olid takistused. Takistuseks peeti füüsilisi takistusi, nagu liiga kaugel maa jne.

Tundub ebaõiglasena kui Kohtukojale on antud õigus talitada vaid oma äranägemise järgi, sest kindlasti jäävad ennem tunnistajad väljakutsumata kui väljakutsutud. Kuid sellega on rikutud ka vahenditu tõendite vastuvõtu põhimõtte, mis on tihedas seoses ka suulisuse ja kohtumenetluse katkestamatuse põhimõttega. Nende põhimõtete rikkumine mõjub oma korda tõendite hinnangule ja meie olemegi välja jõudnud sarnase olukorrani kusjuures kohtuotsus ei saa olla täiuslik.

Seepärast ei saa öelda, et Vene kohtupraktis oleks toimetanud ebapraktiliselt. Veel vähem on lubatav muuta tunnustatuid põhimõtteid vaid sellepärast, et mõned Kohtupalati liikmed olevat seletanud, et kohtualused olevat seda õigust tarvitanud kurjasti. Sagedasti laskvat kohtualused Kohtupalatisse välja kutsuda kümneid tunnistajaid, kes juba Rahukogus ülekuulatud ja kellele Kohtupalatis isegi kaitsjail mingisuguseid küsimusi ei olevat esitada olnud. Sarnaseid vaateid leiame motiivides.³¹⁾

---

31) Matto, op. cit. lk. 278

3. Asjatundja arvamus.

(ekspertiis).

"Asjatundja arvamuse ehk ekspertiisi all mõistame arvamust, mille annavad eriteadlased kohtu soovil küsimuste või sündmuste kohta, mille lahendamine on tarvilik menetluse seisukohalt ja mis kohtule enesele käib eriteadmiste puudumisel üle jõu". 31)

Nagu mainisime, kuuluvad kohtualuse seletus kui ka tunnistaja öeldis ebatäpsete tõendite liiki, mis vajaksid kontrolli objektiivsemate tõendite abil. Sarnaseks objektiivsemaks tõendite kontrolli abinõuks ongi ekspertiis ehk asjatundja arvamus.

Ekspertiis, kui kohtulik tõend sündis kanonilise protsessi ajajärgul. Oma arenemise algastmel oli ekspertiis tarvitatav abinõuna tõendada surma ja kehaliste vigastuste olemasolu, nende liiki jne. Täheandab ekspertiis sündis arstliku asjatundja arvamusena.

31) R. Räägo, op. cit. lk. 241

Käesoleval ajal on raske öelda, milline ekspertiis on rohkem, milline vähem tähtis. On raske loendada kõiki ekspertiisi liike, milliseid käesoleval ajal kohus oma tegevuses on tarvitanud ja tarvitab.

Meie KKS § 120 määrab, et "asjatundjaid kutsetakse neil juhtudel, kui asjaolu täpseks mõistmiseks on vaja erilisi teadmisi või vilumust teaduses, kunstis, käsitöös, töönduses või mõnel teisel kutsealal". Ja § 121 nagu täiendaks mainitud eelmist paragrahvi: "Asjatundjatena võidakse kutsuda: arste, farmatseute, professoore, õpetajaid, tehnikuid, kunstnikke, käsitöölisi, raamatupidajaid ja üldse isikuid, kes pikaajalise tegevuse tõttu mõnesugusel alal on omandanud erilise vilumuse."

Nagu näeme ei ole nendes paragrahvides absoluutselt piiratud juhud, millal kohus võib rakendada ekspertiisi. Selle küsimuse lahendamine on jäetud juurdluse, eeluurimise toimetaja ehk kohtu otsustada. Ei ole ka piiratud ekspertiisi liiki, tähendab keda asjatundjatena võib kutsuda.

Seadus ütleb: "... üldse isikuid, kes pikaajalise tegevuse tõttu mõnesugusel alal on omandanud erilise vilumuse." Nii siis asjatundjaid võib kutsuda kõikide erialaliste küsimuste selgitamiseks, väljaarvatud muidugi juriidiliste küsimuste lahendamiseks.

Meie KKS tunneb fakultatiivse ekspertiisi kõrval koguni sunduslikku ekspertiisi. Näiteks KKS § 130 põhjal "lapade ja süüteost kannatanu või süüaluse enese keha vigastuste, vägivalla jälgede ja tervisliku seisukorra vaatlemiseks ja läbivaatamiseks, samuti ka muude asjaolude selgitamiseks, milleks on vaja arstiteaduslikku kogemust, kutsub kohtu-uurija kohtuarsti."

Süüaluse vaimse seisundi läbivaatamist toimetab ringkonnakohus, kohtuarsti ja kahe teise arsti kaudu, kelleks tuleb kutsuda, kui võimalik, vaimuhaiguste arste (KKS § 312, 370, 412 p.2.)

Kui on tegemist KKS § 130 mainitud ekspertiisiga, siis peab kohtu-uurija eksperdikult kutsuma kohtuarsti. KKS § 131 alusel kohtuarstide kohuste täitmine lasub erilistel kohtu-politsei-
arstidel.

Et neid on vaid kaks, Tallinnas ja Tartus, siis on pandud nende kohuste täitmine maakonnaarstidele ja linnaarstidele, kui nad ei saa aga ilmuda, siis võib neid asetada ka eraarst. KKS § 132 põhjal võib kohtu-uuri ja läbivaatusele kutsuda ka mitut arsti.

Meie KKS-tik kirjeldab laiaulatuslikumalt vaid kahte ekspertiisi - arstlikku vaatlust ja süüaluse vaimuseisundi kindlaks määramist. Kuid väga suure tähtsuse omab meie kriminaalprotsessis ka n.n. kalligraafiline ekspertiis, mille toimetamiseks on loodud Kohtukoja juures eriline ekspertiisi kabinet. Kalligraafiline ekspertiis omab tähtsuse ja on asendamata tõendusdokumentide võltsimiste juures.

Ka fotograafiline ekspertiis omab suure tähtsuse kriminaalprotsessis. Dokumentide võltsimiste juures omab ka see ekspertiisi liik asendamata tähtsuse tõendi väärtuses oma täpsuse poolest. Väiksem muudatus dokumentides, ükskõik millisel teel ehk abinõudega see on sündinud, tuuakse päevavalgele. Kõikides kultuurriikides on loodud erilisi foto-

graafilisi ekspertiisi kabinette ehk laboratooriume.

Tähtsate tõenditena esinevad ka mikroskoopi-
line ja keemiline ekspertiis. Vere plekkide, juuste,
tolmu, riiete, mustuse jne. uurimised on viinud
kurjategijate tabamisele ja süüdi mõistmisele.
Süüdlasi vägistamises on kindlaks tehtud ühe ainsa
juuksekarva abil jne.

Meie aja teadus on niivõrd edusamme teinud, et
kõiki võimalusi kus saab rakendada ekspertiisi on
võimatu fikseerida. Iga päevaga muutuvad täpsemaks
ekspertiisi tulemused, iga päevaga laienevad eks-
pertiisi võimalused ja iga päevaga suureneb kohtu
tarvidus ekspertiisi järele.

Ei ole imeks pandav, kui õigusteadlased ei
suuda selgusele jõuda, millise tõendi liiki paigu-
tada ekspertiis.

Enamus õigusteadlasi kaldub arvamusele, et
ekspertiis on iseseisev tõend. Leidub aga õigus-
teadlasi, näiteks Spasovič ja teised, kes arvavad,
et ekspertiis ei ole midagi muud, kui kohtu isik-
lik vaatlus. Ekspert koos kohtuga, kui viimase abi-
line, ehk vahend, teeb isiklikku vaatlusi, samuti

nagu seda teeb kohus ehk üksik kohtunik. Seda arvamust ei saa aktsepteerida, sest ekspertiis võib saada toime pantud ilma kohtu kaasabit, poolte initsiatiivil. 32)

Ekspertiis lahendab küsimusi iseseisvalt ja esitab oma arvamusi kohtule, kes siis hindab ekspertide uurlemise tulemusi. Nii siis ekspert ei saa olla vahendiks kohtule vaatlemiseks.

Inglise protsessualistid näevad ekspertiisis tunnistaja öeldist, täpsemalt väljendades, tunnistaja öeldise liiki. Venelane Šavrov põhjendab seda vaadet sellega, et ekspertiisi arvamused psühholoogiliselt millegagi ei eraldu tunnistaja öeldisest, kui ainult vast sellega, et ekspertiisi arvamused on täpsemad. 33)

Samuti Saksa kriminaalprotsess 1927.a. redakt-sioonis on loonud tunnistaja-asjatundja mõiste. Selle nime all mõistetakse isikuid, kes korruga on tunnistaja ja asjatundja. Neilt võetakse ka kaks vannet, kui

---

32) Rozin , op. cit. lk. 432

33) Rozin, op. cit. lk. 433.

tunnistajalt ja kui asjatundjalt. 34)

Meie KKS ei luba asjatundja ja tunnistaja funktsioonide ühendamist, mida tuleb pidada õigeaks seisukohaks. Sest tunnistaja on ju kohtusse kutsutud, et seletust anda sündmusest, millise ta otsest oma meeltega tajunud, kuna aga ekspert on kutsutud kogutud tõenditest eriteadmiste abil järeldusi tegema. Ta avaldab oma arvamuse, mida tunnistajalt kohus ei nõua. Ekspert on asendatav, aga tunnistaja mitte. Tunnistaja on protsessis juhuslik isik, eksperti kutsutakse kohtusse poolte ehk kohtu valikul kui eriteadlast. 35)

Omapärase vaate eksperdi kohta leiame Vene prof. Vladimirovi juures. Tema jaotab eksperte kahte liiki. Ühed, kellede arvamused baseeruvad teadusele, nad on teaduslikud kohtunikud, sest nende otsused lahendavad teaduse eriküsimusi. Kohus ei suuda süveneda paari tunni jooksul küsimusse, mille lahendamise

---

34) R. Räägo, op. cit. lk. 228.

35) Rozin, op. cit. lk. 433.

seks on tarvis teadmisi, mis võis vaid saavutada terve rea aastate jooksul. Kohus on sunnitud aktsepteerima vaid otsusi ja seepärast on teaduslik ekspert kohtunik teaduslikkudes küsimustes. ³⁶⁾

Teine liik eksperte on käsitöölised, kaupmehed, raamatupidajad jne. Neid võib klassifitseerida kui asjatundjaid ja iseloomustada kui tunnistajaid. ³⁷⁾

Vaatamata selle peale, et Vladimirovi vaadetes peitub osaline tõde, mis võib tulevikus leida ka realiseerimist, ei saa siiski ühineda tema kaksik jaotusega, millidest esimene kui ka teine ekspertide tüüp ei taba tõelise eksperdi olemust käesoleval ajal.

Kohtule võivad nii tehnilised, kui ka teaduslikud küsimused, nende kriitilise hinnangu juures, raskusi sünnitada. Miks siis mitte juba ühtlasi ka näit. raamatupidajat asetada kohtuniku seisukorda? Oleks loogilisem kui terve ekspertide instituut asetada kohtuniku seisukorda.

---

36) Vladimirov, op. cit. lk. 1987

37) Vladimirov, op. cit. lk. 199 ja Rozin, op. cit. lk. 433.

Eksperti arvamused, olgu ta siis professori ehk käsitöölise oma, kuulub ikkagi kohtuniku hindamisele nagu iga teine tõend. Ja kui kohus suhtub eksperti arvamusse vabalt, nagu igasse teise tõendis, siis ei saa arvamused võrrelda kohtuotsusega ja arvamuse avaldaja mingi kohtunikuga. 38)

Et ekspert ei saa ka tunnistaja olla, nagu arvab Vladimirov, sellest oleme juba maininud eespool.

Nii siis ekspertiis ei ole kohtu isiklik vaatlus, ta ei ole ka üks tunnistaja öeldise liikidest ega ka teadusliku kohtuniku otsus, ta on iseseisev tõend, mis eraldub teistest tõenditest täpsuse poolest.

---

38) R. Räägo, op. cit. lk. 242.

39) R. Räägo, op. cit. lk. 250.

4. A s i t õ e n d.

"Asitõendid on esemed, mis tõendavad süüteo fakti".³⁹⁾

Asitõend omab suure tähtsuse kriminaalsüütegude selgitamise juures ja just sellepärast, et ta on vaba subjektiivsusest. Temaga kontrollitakse tunnistaja öeldist, kui ka süüaluse seletust. Kuid asitõend võib ka iseseisvalt luua asjaolu, milline võib saada eeluurimise lähtepunktiks.

Ka meie KKS pöörab asitõendile suurt tähelepanu, sellepärast on ka meie protsessi seadustikku sisse võetud suur hulk norme, mis käsitlevad asitõendeid. Tähtsamaks neist oleks § 161-ne, milles püütakse selgitada asitõendi mõistet ja antakse ühtlasi juhtnööre asitõendite kogumise ja säilitamise kohta kuni kohtuistungini.

See paragraaf ütleb: "Asitõendid, nagu: süüteo kordasaatmise abinõud, võltsitud dokumendid, valerahad, verised või rikutud asjad ja üldse kõik

---

39) R. Räägo, op.cit. lk. 250.

vaatlusel, otsimisel ja väljavõtmisel leitud asjad, mis võivad abiks olla süüteo ja süütegija avastamisel, tuleb üksikasjaliselt kirjeldada protokollis, märkides ka asitõendite otsimisega ja väljavõtmisega kaasaskäivad asjaolud."

Toodud paragraaf jätab mulje nagu asitõenditeks võivad olla ainult asjad, kui niisugused. Kuid KKS § 163 ütleb, et kui asitõendeid ei ole võimalik eraldada kohast, kus need leitud, kuid neid on tarvis alal hoida läbivaatuseks asjatundjate kaudu, siis on kohtu-uuri ja kohustatud tarvitusele võtma abinõud süüteo jälgede hoidmiseks muutuste või hävituste eest. Tähendab, asitõendite hulka kuuluvad ka esemed mille peal on leida süüteo jälgi, näit. verised riided, vereplekid seintel; laual, toolidel ja mujal leiduvad süütegija sõrmejäljed; saabaste jäljed rohul, liival, lumel jne.

Edasi võivad kuuluda asitõendite hulka: piim, koor, vesi, vein, viin, õlu, muld, veri jne. See järgneb KKS § 164 sisust, kus öeldud, et keemilisele, mikroskoobilisele või muule tehnilisele uurimisele kuuluvaid asju võetakse ainult uurimiseks tar-

vilikul määral.

Asitõendid võtab kohtu-uuri ja kas enda hoiule, kuid võib anda ka politseile või eraisikule hoiule. Kui asitõendid kuuluvad säärase liiki, mida ei saa vedada ega kanda või mis on rikkiminevad, siis tuleb piirduda vaatlusega.

Vaatlus seisab selles, et vaadeldavat eset kirjeldatakse. Sellejuures tarvilisel korral tehakse mõõtmised, ülesvõtted, koostatakse kaardid, plaanid jne. (KKS § 113).

Vaatlusi nagu nõuab KKS § 111, toimetatakse päeval, väljaarvatud edasilükkamatud juhud. Viimasel juhul tuleb protokollis ära tähendada põhjused, mis sundisid vaatlust toimetama öösel. Vaatlusi toimetatakse vähemalt kahe manuka juuresolekul, kelleks kututakse usaldusväärsed isikud lähemal asuvate elanikkude hulgast (KKS § 116).

Süüteo läbi saadud asjad antakse pärast nende leidmist ja hindamist allkirja vastu tagasi neile, kellelt need on süüteoga äravõetud, kui nende asjade lisamiseks eeluurimise toimetuse juure ei ole erist vajadust (KKS § 166). Isikuile, kellelt võetak-

se asju, on kohtu-uuri ja kohustatud andma selle kohta allkirja, kui nad seda nõuavad (KKS § 167).

Korralduse asitõendite toimetamiseks kohtu lõppmenetlusele teeb ettekandja kohtunik asjale käiku andmise ajal (KKS § 346). Kohus vaatleb asitõendit ja annab nad vaatlemiseks pooltele, ekspertidele ja tunnistajatele, kui kohus leiab selle tarviliku olevat.

Kui kohtul tekib kahtlus vaatlusprotokolli täpsuses, siis võib kohus ise uuesti toimetada vaatluse, kas ühe oma koosseisu kuuluva kohtuniku kaudu või sõidab terves koosseisus kohale, kus jätkatakse kohtuistungit. (KKS § 460).

Asitõendid võidakse tagasi andmisele, kellele nad kuuluvad, kas kohtuistungil päeval ehk alles pärast kohtuotsuse jõustumist, kui asitõenditel on oluline tähtsus. Süüteo kordasaatmiseks tarvitatud asjad konfiskeeritakse.

40) R. Raago, op. cit. lk. 253

41) R. Raago, p. cit. lk. 253-254 ja Feinitski, op. cit. lk. 309-310 ja 314.

5. Kirjalik tõend.

"Kirjalikuks tõendiks laiemas mõttes peetakse iga dokumenti, mis sisaldab kirjalikke märkmeid, mis võivad süütegu tõendada."⁴⁰⁾

Kirjalikkudeks tõenditeks kitsamas mõttes on primaarsed tõendid - paberid, mis sisaldavad teksti, mille olemasolu ei saa teiste tõenditega kindlaks teha või kui see võimalik on, siis selle paberi sisu on väärtuslikum tõend kui teised tõendid.

Kirjalikud tõendid esinevad kolmel viisil:

- 1) asitõenditena, siia kuuluvad võltsitud dokumendid, milledest jutt KrS §§ 407 - 419;
- 2) suuliste tõendite asendajaina, nad kujutavad suuliste tõendite märkmeid, näit. eksperdi arvamus jne.;
- 3) primaarsete tõenditena, siia kuuluvad mitmesugused dokumendid, mis tõendavad neis märgitud asjaolusid.⁴¹⁾

---

40) R. Räägo, op. cit. lk. 253

41) R. Räägo, p. cit. lk. 253-254 ja Foinitski, op. cit. lk. 309-310 ja 314.

Suuliste tõendite esendajaina omavad kirjaliku tõenditena sekundaarse tähtsuse kriminaalprotsessi käigul:

- 1) kohtualuse seletuste, eksperdi arvamuse ja tunnistaja öeldiste ettelugemine lõppmenetluses ja teisi asja juures olevaid või poolte
- 2) vaatluse, läbivaatuse, läbiotsimise ja väljavõtmise protokollide avaldamine lõppmenetluses.

Seaduses on ettenähtud kunas võib avaldada mainitud kirjalikud tõendid. Tunnistajate ülekuulamise protokollid võib avaldada eeluurimis- ja juurdlustoimikust kui tunnistaja ei ole kohtusse ilmunud ja kui mitteilmumise põhjused kohus on tunnustanud seaduslikkudeks (KKS § 421).

Eeluurimisel või juurdlusel toimetatud vaatluste, läbivaatuste, läbiotsimiste ja väljavõtmiste protokolle, samuti ka asjatundjate arvamusi avaldatakse kohtus kui pooled seda nõuavad või kui kohus selle tunnustab tarvilikuks. (KKS § 425).

Üldiselt peab ütleva, et kirjalikkude tõendite ettelugemine kohtus on erand, mis on seotud for-

maalsustega ja lubatud seadusega vaid neil juhtumitel, milliseid juba oseliselt mainisime.

Mis puutub nüüd primaarsetesse kirjalikkudesse tõenditesse, siis kuuluvad siia hulka igasugused kirjalikud paberid, mida ei haara KKS § 425. Seadus ütleb: Kõiki teisi asja juures olevaid või poolte poolt kohtule esitatud kirjalikke teatisi, dokumente, kirju või teisi pabereid, mida eelmistes paragrahvides ei ole nimetatud, võidakse kohtus avaldada ainult siis, kui need käivad asja kohta ja kui kohus nende avaldamise tunnustab tarvilikuks (KKS § 426).

§§ 425 ja 426 mainitud kirjalikke tõendeid ei tarvitse kohus poolte nõusolekul tervikutena ette lugeda, seda võib asendada loaga lõppvaidlustes neile toetuda.

Kokkuvõttes peame ütleva, et "üldiselt kehtib kirjalikkude tõendiste vastuvõtmisel kohtus printsiip: mida on võimalik suuliselt tõendada ja kui see tõendamine on primaarsem, seda tuleb suuliselt tõendada ja mitte selle asjaolu tõendamiseks kasu-

Kasutatud literatuur.
tada kirjalikke tõendeid." 42)

1. R. Räägo "Kriminaalprotsessi Üpperannat"
Tartu 1937.a.
2. K. Matto "Kriminaalkohtupidamise sea-
dustik kommentaaridega"
Tallinn 1934.a.
3. N. Rozin "Ugolovnoje sudoproizvodstvo"
Riga 1924.a.
4. J. Poinitski "Kurs Ugolovnago sudoprois-
vodstva"
Petrograd 1915.a.
5. S. Feldstein "Lektsii po ugolovnomu sudoprois-
vodstvu"
Moskva 1915.a.
6. V. Slatševski "Utšebnik russkago ugolov-
nago protsessa" S. Peterburg 1910.a.
7. L. Vladimirov "Utšeniye ob ugolovnih
dokazatelstvah"
S. Peterburg 1910.a.
8. M. Ziv "Ustav ugolovnago sudoproiz-
vodstva, sistema-
titišeski kommentarii"
5 köidet Moskva 1915.a.
9. "Objašniteljnaaja zapiska k
projekta novoi redaktsii
ustava ugolovnago sudoprois-
vodstva"
S. Peterburg 1900.a.

---

42) R. Räägo, op.cit. lk. 254.

Riga 1923.a.

K a s u t a t u d   l i t e r a t u u r .

---

1. R. Räägo   "Kriminaalprotsessi õpperaamat"
Tartu 1937.a.
2. K. Matto   "Kriminaalkohtupidamise sea-
dustik kommentaaridega"
Tallinn 1934.a.
3. N. Rozin   "Ugolovnoje sudoproizvodstvo"
Riga 1924.a.
4. J. Foinitski   "Kurs Ugolovnago sudoproiz-
vodstva"   Petrograd 1915.a.
5. G. Feldstein   "Lektsii po ugolovnomu sudo-
proizvodstvu"   Moskva 1915.a.
6. V.Slutševski   "Utšebnik russkago ugolov-
nago protsessa" S.Peterburg 1910.a.
7. L.Vladimirov   "Utšeniije ob ugolovnoh
dokazatelstvah"
S.Peterburg 1910.a.
8. M. Ziv   "Ustav ugolovnago sudo-
proizvodstva, sistema-
titšeski komentarii"
5 köidet   Moskva 1915.a.
9.   "Objasniteljnaja zapiska k
projektu novoi redaktsii
ustava ugolovnago sudoproiz-
vodstva"
S.Peterburg 1900.a.
10. M.Šrmatšenko   "Ustav ugolovnago sudo-
W.Sirkov   proizvodstva"
Riga 1923.a.